

Social Work & Education

©SW&E. 2023

УДК 3.304

DOI: 10.25128/2520-6230.23.1.2

Тетяна ЗАХАРІНА,
кандидат педагогічних наук,
доцент,
завідувач кафедри соціальної
роботи, Національний університет
«Чернігівська політехніка»,
вул. Шевченка 91,
Чернігів, Україна;
tanyakolenichenko@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0357-7457>

Статус статті:

Отримано: лютий 20, 2023

1-ше рецензування: березень 05, 2023

Прийнято: березень 30, 2023

Захаріна, Т. (2023).

Соціально-інституційні характеристики
реінтеграції ветеранів гібридної війни. *Social Work
and Education*, Vol. 10, No. 1. pp. 17-26.
DOI: 10.25128/2520-6230.23.1.2

СОЦІАЛЬНО-ІНСТИТУЦІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Анотація. У статті розглядаються соціально-інституційні характеристики реінтеграції ветеранів гібридної війни. Виклики, які постали сьогодні перед суспільством об'єднують всі інституції державного та недержавного сектору у вирішенні проблем ветеранів, які пов'язані з процесом їх повернення у мирне життя. Саме тому, проблема соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни через призму соціально-інституційних характеристик процесу реінтеграції в сучасних умовах набуває своєї актуальності.

Здійснено аналіз теоретичних засад поняття «соціальна реінтеграція» та розглянуто структуру соціальної реінтеграції. Змодельовано процес соціальної реінтеграції на основі системного підходу, що сприяє розумінню впливу зовнішніх умов на означений процес. Здійснено аналіз інституцій, які впливають на соціальну реінтеграцію та розкрито їх соціально-інституційні характеристики. Виявлено структурні компоненти: освітній, бізнесовий, духовний, соціальний, державний, громадський.

Метою статті є визначення соціально-інституційних характеристик реінтеграції ветеранів гібридної війни. Основними завданнями є наступні: проаналізувати провідні наукові праці з проблеми дослідження; визначити структурні компоненти соціальної реінтеграції ветеранів; розкрити зміст соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни через призму соціально-інституційних характеристик процесу реінтеграції в сучасних умовах. Досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження було здійснено за допомогою теоретичних методів: аналізу, синтезу, дедукції, моделювання, систематизації. У висновках підтверджено, що консолідація зусиль всіх інституцій у процесі соціальної реінтеграції, сприятиме успішному процесу їх повернення в мирне життя.

Ключові слова: інституції; соціально-інституційні характеристики; ветеран; реінтеграція; соціальна реінтеграція; гібридна війна.

ВСТУП

Актуальність дослідження проблеми реінтеграції ветеранів гібридної війни в Україні зумовлена подіями, які відбулися 24 лютого 2022 року та низкою об'єктивних чинників, які впливають на трансформаційні перетворення простору українського суспільства. Радикальні зміни, що відбулися в українському суспільстві спонукають по-новому поглянути на проблему реінтеграції ветеранів та соціально-інституційні характеристики процесу реінтеграції. Одним із пріоритетних завдань, яке існує в сьгоднішньому суспільстві - це підтримка та допомога тим, хто захищає нашу країну. Саме тому, перед державними та недержавними інституціями сьогодні постав виклик - розроблення стратегій роботи з ветеранами та створення реінтеграційного середовища, яке сприятиме їх ефективному поверненню в мирне життя.

Проблема реінтеграції стала предметом вивчення науковців, які працюють в площині «людина-людина», зокрема ґрунтовними є дослідження в площині психології та медичної галузі. Мало досліджуваною проблема реінтеграції ветеранів залишається в соціальній роботі, що і обумовлює актуальність дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема реінтеграції ветеранів до сучасного соціуму досить ґрунтовно представлена в наукових працях зарубіжних вчених, оскільки вони працюють в тих країнах, які мають досвід участі у збройних конфліктах. Кожна країна розуміє, що проблема повернення ветеранів – це виклик, який стоїть як перед державою, так і перед кожним громадянином. Оскільки період повернення ветеранів з зони бойових дій, це надскладний і надважливий процес, який потребує координації з боку держави та комплексного підходу до пом'якшення умов при переході до мирного життя. Процес реінтеграції науковці пов'язують з відривом від військової служби та повернення до виконання в мирному житті свої соціальних ролей (Johnson, & Feldman, 1994, p. 217). Окрім соціальних ролей, науковці переконують, що важливим аспектом є повернення і до професійних ролей (Ortega, & Rosenheck, 2000). Ми погоджуємо з науковцями, що проблема повернення ветеранів має комплексний характер і включає в себе всі сфери його життєдіяльності в яких відбувалося його функціонування. Саме тому, процес реінтеграції - це довготривалий процес, у якому окрім повернення до соціальних ролей важливими аспектами є схвалення від громади в яку він повертається та наявність стабільного заробітку (Reintegration of ex-combatants: lessons from the u.s. experience in Afghanistan. Special Inspector General For Afghanistan Reconstruction, 2019, p. 17). Тобто, після повернення із зони бойових дій, відбувається процес переходу ветерана до нової особистісної та організаційної ролі (Currie, 2011) та відбувається процес подвійної ідентичності цивільного громадянина-ветерана (Burkhart, & Hogan, 2015). Досить важливим в процесі соціальної реінтеграції є готовність громади до повернення ветерана, тобто коли «спільноти поділяють спільні норми, переконання і цілі, які структуруються і застосовуються через соціальні інститути та спільний діалог» (Hazen, 2005, pp 1-11). У постановку й розв'язання проблеми реінтеграції важливий внесок зробив

Е. Дюркгейма, визначивши, «що соціальна інтеграція поєднує в собі два паралельних процеси: механічне включення в соціальну спільність та органічне, тобто усвідомлення себе частиною цієї спільності» (Дюркгейм, 1990).

Аналіз згаданих досліджень дозволяє стверджувати, що проблема соціальної реінтеграції ветеранів – це процес повернення ветерана до соціальних ролей, які він виконував до участі у збройному конфлікті та процес визнання ветерана повноправним членом суспільства; процес особистісних змін. Досягнення ефективної соціальної реінтеграції ветерана можливе, коли всі інституційні суб'єкти громади беруть активну участь в підтримці і допомозі ветеранів, консолідуючи свої зусилля.

Метою статті є визначення соціально-інституційних характеристик реінтеграції ветеранів гібридної війни. Реалізація мети обумовлює постановку й реалізацію наступних завдань:

1. Проаналізувати провідні наукові праці з проблеми дослідження й обґрунтувати теоретичні засади щодо розуміння поняття «соціальна реінтеграція».

2. Визначити структурні компоненти соціальної реінтеграції ветеранів.

3. Розкрити зміст соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни через призму соціально-інституційних характеристик процесу реінтеграції в сучасних умовах

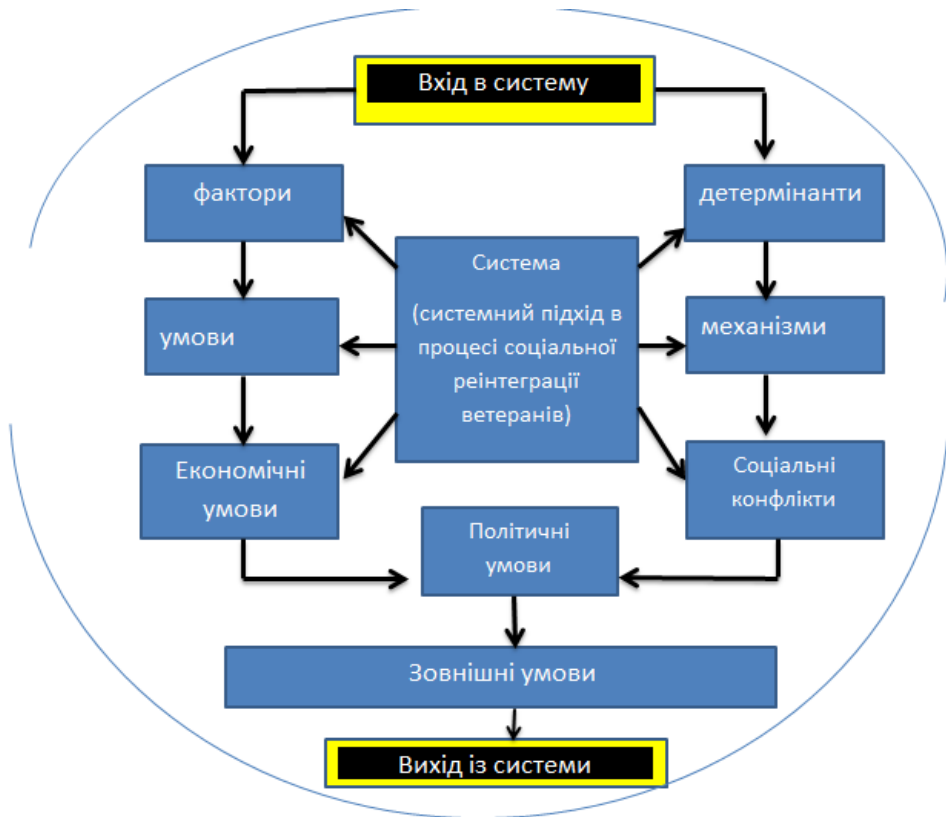
МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення поставленої мети й виконання визначених завдань нами були використані теоретичні методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення, моделювання та систематизація.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Процес соціальної реінтеграції – це динамічний процес, який включає в себе: сімейні стосунки, міжособистісні стосунки; культурні, фізичні, емоційні та соціальні виміри (Maiocco, & Smith, 2016). Використовуючи системний підхід як основу нашого дослідження, ми розглядаємо соціальну реінтеграцію як систему, яка об'єднує в собі різноманітні частини та елементи, які упорядковуються відносинами між індивідом, групами та організаціями (Головченко, 2017). Наявність в системі внутрішніх і зовнішніх зв'язків дозволяє забезпечити ефективне функціонування всієї системи як цілісного організму. Процес соціальної реінтеграції ветеранів, ми розглядаємо як систему, яка складається зі структурних елементів, які обумовлюють її функціонування: умови, детермінанти, фактори, чинники, механізми (*Мал. 1*). Нами змодельовано процес соціальної реінтеграції на основі системного підходу, що демонструє вплив всіх умов та соціально-інституційних характеристик на процес соціальної реінтеграції. До основних компонентів системи віднесено вплив зовнішнього середовища на процес реінтеграції ветерана - «вхід» та результат функціонування всієї системи - «вихід». На функціонування системи впливає значна частина зовнішніх факторів, проте це не позначається на порушенні її цілісності. На перший погляд здається, що система може функціонувати відокремлено від середовища, проте це хибна

думка, оскільки система знаходиться під дією умов, які сприяють досягненню її цілей та виконання поставлених завдань.

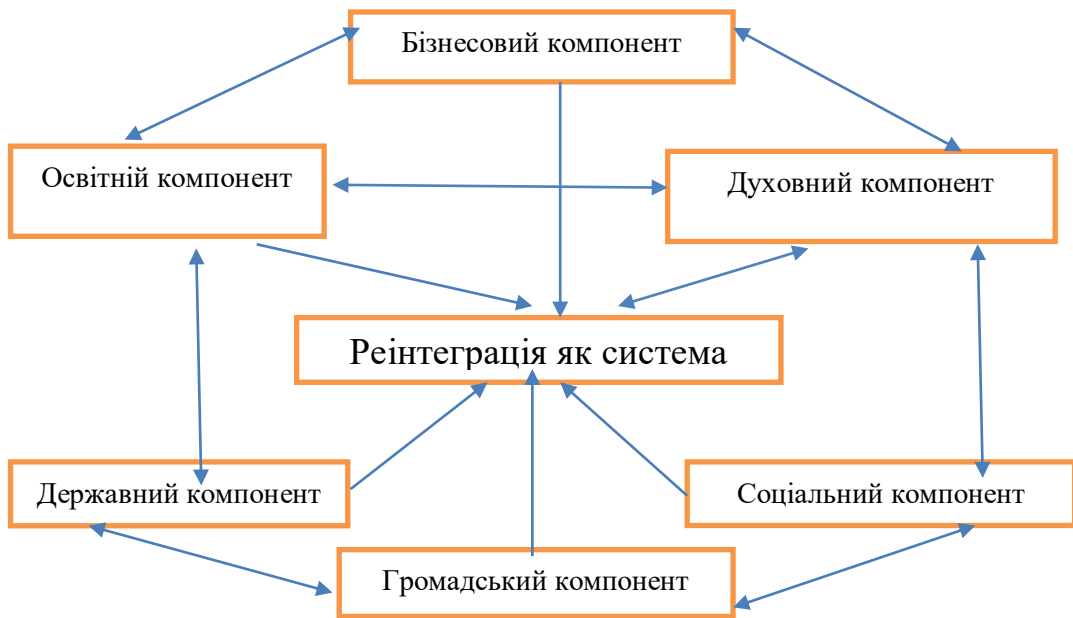

Мал 1. Модель системного підходу до дослідження соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни

Системний підхід в процесі дослідження соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни дозволяє виділити структурні компоненти цієї системи, які обумовлюють зазначений процес: освітній, громадський, державний, соціальний, духовний та визначають соціально-інституційні характеристики реінтеграції ветеранів (Мал. 2).

Надамо соціально-інституційну характеристику реінтеграції ветеранів через призму структурних компонентів процесу соціальної реінтеграції. Освітній компонент соціальної реінтеграції передбачає створення в умовах закладів вищої освіти реінтеграційного середовища для ветеранів, розробляючи освітні курси для їх професійної перепідготовки. Важливими є громадський та бізнесовий компоненти, роль яких у функціонуванні системи полягає в їх залученні до вирішення проблем ветеранів і задоволення їх потреб. Державний компонент передбачає діяльність державних інституцій у наданні послуг ветеранам,

відповідно до їх потреб. Соціальний захист і соціальне забезпечення визначають соціальний компонент реінтеграції ветеранів.

Мал. 2 Структурні компоненти соціальної реінтеграції як системи

Визначені компоненти дозволяють процес реінтеграції розглядати як систему, яка охоплює всі сфери життєдіяльності ветерана і визначає процес його реінтеграції. Консолідація зусиль всіх складових системи, закладів вищої освіти, громадських організацій, бізнесу, державних інституцій, сприятиме створенню єдиного реінтеграційного середовища, яке задовольнить потреби ветеранів і дозволить процес реінтеграції ветеранів зробити «м'яким» та «безболісним», Результатом ефективного функціонування всіх структурних компонентів системи та консолідація зусиль всіх суб'єктів реінтеграційного середовища сприятиме вироблення відчуття потрібності у ветерана.

Задоволення освітніх потреб ветеранів здійснюватиметься в умовах закладів вищої освіти. На основі системного та середовищного підходів пріоритетну роль у створенні реінтеграційного середовища ми відводимо закладам вищої освіти. В сучасних умовах заклади вищої освіти це своєрідні хаби в яких існує не тільки освітнє середовище, але і соціальне, комунікаційне, інформаційне та організоване (формальне).

Результатом розвитку громадянського суспільства є наявність громадських організацій. Громадянські формування як інститути громадянського суспільства відіграють важливу роль в процесі соціальної реінтеграції ветеранів. За допомогою методу моніторингу проаналізовано статистичні дані Міністерства статистики України щодо кількості громадських організацій. Нами обрано критерій аналізу – реєстрації громадських організацій в певний часовий період (таблиця 1).

Таблиця 1: Кількість громадських організацій, зареєстрованих у 2011 - 2021 роках

Рік	Кількість зареєстрованих громадських організацій
2011	3529
2012	3742
2013	3943
2014	67155
2015	61090
2016	67911
2017	23237
2018	25988
2019	26630
2020	92470
2021	160000

У таблиці подана інформація про кількість створених громадських організацій в період з 2011 по 2021 роки. Нажаль, інформація за 2022 не оприлюднена в офіційних джерелах.

Відповідно до поданої інформації активний розвиток громадського сектору припадає на період з 2014 по 2016 роки. Даний процес обумовлено активізацією подій, які відбувалися на сході України, оскільки важлива місія відводилась саме громадським організаціям у вирішенні проблем, які виникали в процесі здійснення антитерористичної операції. В період з 2017 по 2019 рік спостерігається зменшення кількості зареєстрованих громадських організацій, оскільки на державному рівні створено Міністерство у справах ветеранів України, пріоритетним завданням якого є формування і реалізація державної політики в сфері соціального захисту ветеранів. З 2020 року спостерігається тенденція до збільшення кількості громадських організацій, які опікуються проблемами ветеранів на психологічному, фізіологічному та соціальному рівнях. Громадські організації за підтримки міжнародних грантодавців здійснювали заходи, які сприяли задоволенню потреб ветеранів.

Враховуючи події лютого 2022 року, роль громадського сектору збільшується і йому відводиться одна із ключових ролей – підтримка ветеранів, які беруть участь в активних бойових діях на території України у вигляді одягу, транспорту, амуніції, їжі і т.д. Тобто, громадські організації стали в авангарді підтримки ветеранів, проте без підтримки держави їх участі не достатньо. Неоголошена війна в Україні триває вже понад один рік, громадські організації розширюють вектор своєї участі і допомагають ветеранам в процесі їх повернення в мирне життя, тобто в процесі реінтеграції. Самотужки вирішити проблему соціальної реінтеграції ветеранів громадському сектору важко, тому вони знаходять підтримку в державному секторі, а саме в закладах вищої освіти. Спільними зусиллями недержавний і державний сектор намагається підтримати ветеранів і зробити процес повернення безболісним. Консолідація зусиль громадських організацій і закладів вищої освіти сприяє створенню умов для успішного процесу реінтеграції ветеранів.

Наступною соціально-інституційною характеристикою реінтеграції ветеранів є державна складова – це державні інститути та інституції, які на державному рівні підтримують і допомагають ветеранам у вирішенні їх проблем і задоволенні їх потреб. До державних інституцій ми відносимо: Міністерство у справах ветеранів України; територіальні відділи Міністерства у справах ветеранів України (25 відділів по всій Україні); установи психологічної реабілітації; заклади вищої освіти, які надають освітні послуги в професійній адаптації ветеранам; органи соціального захисту; центри зайнятості.

Виявлені нами структурні компоненти соціальної реінтеграції як системи, стали основою розробленого нами алгоритму дій співпраці всіх компонентів системи через партнерську взаємодію з метою створення реінтеграційного середовища.

1 крок – залучення суб'єктів реінтеграційного середовища, громадські інституції, державні інституції та бізнес інституції до створення реінтеграційного середовища для ветеранів та визначення ролі кожного партнера в процесі створення середовища.

2 крок – розроблення стратегії та плану дій по створенню реінтеграційного середовища.

3 крок – пошук людського потенціалу з числа працівників партнерських організацій для окреслення зони відповідальності.

4 крок – проведення дослідження щодо виявлення потреб ветеранів та їх потенціалу;

5 крок – вироблення основних напрямів роботи з ветеранами в умовах реінтеграційного середовища;

6 крок – супровід ветеранів у процесі задоволення їх потреб.

ВИСНОВКИ

На основі аналізу провідного міждисциплінарного досвіду з проблеми дослідження можна зробити висновок, що соціальна реінтеграція ветеранів гібридної війни розглядається як система структурними компонентами якої є такі інституції, як заклади вищої освіти, громадські організації, бізнес. Консолідація зусиль всіх інституцій сприятиме ефективному створенню реінтеграційному середовища, мета якого полягає у задоволенні потреб ветеранів, їх підтримці та супроводу в процесі повернення з гібридної війни.

Поданий статистичний матеріал дає підстави стверджувати, що з 2014 року досить стрімко в Україні починає розвиватися громадянський сектор, за рахунок створення громадських організацій. Громадські організації стають флагманом в процесі підтримки і допомоги ветеранів в Україні. Проте, без підтримки державних інституцій їх функціонування не буде ефективним. Саме тому консолідація всіх структурних компонентів – інституцій реінтеграційного середовища, сприятиме підтримці ветеранів гібридної війни.

ЛІТЕРАТУРА

В Україні зареєстровано 160 тисяч організацій громадянського суспільства. (2021). [Електронний ресурс]. URL: <https://zmina.info/news/v-ukrayini-zareyestrovano-160-tysyach-organizacij-gromadyanskogo-suspilstva/> (дата звернення 31.03.2023).

Головченко, Д. І. (2017). Соціально-психологічні передумови реінтеграції внутрішньо переміщених осіб в соціум. *Матеріали IV Всеукраїнської наукової конференції. «Актуальні проблеми психології малих груп»*. Київ. [Електронний ресурс]. URL: <http://gorn.kiev.ua/group/stattia03.html> (дата звернення 31.03.2023).

Громадські організації в Україні: Стат. Бюлетень. *Державна служба статистики України*. (2011). Відповідальний за випуск Ірина Калачова. [Електронний ресурс]. URL: [file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar\\$Dla5844.26144/go_2010.pdf](file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar$Dla5844.26144/go_2010.pdf) (дата звернення 31.03.2023).

Громадські організації в Україні: Стат. Бюлетень. *Державна служба статистики України*. (2012). Відповідальний за випуск Ірина Калачова [Електронний ресурс]. URL: [bl_go_2011.pdf](bl_go_2011.pdf) (дата звернення 31.03.2023).

Громадські організації в Україні: Стат. Бюлетень. *Державна служба статистики України*. (2013). Відповідальний за випуск Ірина Калачова. [Електронний ресурс]. URL: [bl_go_2012.pdf](bl_go_2012.pdf) (дата звернення 31.03.2023).

Демографічна та соціальна статистика. *Суспільна діяльність*. (2021). [Електронний ресурс]. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/susp_d.htm (дата звернення 31.03.2023).

Діяльність громадських об'єднань в Україні у 2014 році. (2014). [Електронний ресурс]. URL: [BL_GO_2014.pdf](BL_GO_2014.pdf) (дата звернення 31.03.2023).

Діяльність громадських об'єднань в Україні у 2015 році. (2015). [Електронний ресурс]. URL: [bl_dgo_2015pdf.pdf](bl_dgo_2015pdf.pdf) (дата звернення 31.03.2023).

Діяльність громадських об'єднань в Україні у 2016 році. (2016). [Електронний ресурс]. URL: [bl_GO_2016.pdf](bl_GO_2016.pdf) (дата звернення 31.03.2023).

Діяльність громадських об'єднань в Україні у 2017 році. (2017). [Електронний ресурс]. URL: <Збірник ГО.pdf> (дата звернення 31.03.2023).

Індекс сталості організацій громадянського суспільства (2021). [Електронний ресурс]. URL: https://drive.google.com/file/d/1QGzzMczF56w8Vv_sljSsvw9wBHhRULyK/view (дата звернення 31.03.2023).

Burkhart, L., Hogan, N. (2015). Being a female veteran: a grounded theory of coping with transitions. *Soc Work Ment Health*. 13(2):108-127. URL: <https://doi.org/10.1080/15332985.2013.870102> (дата звернення 31.03.2023).

Currie, S. A. (2011). Bringing the troops back home: modeling the post deployment reintegration experience. *Occup. Health Psychol.* P. 38-47

Hazen, J. (2005). Social Integration of Ex-Combatants after Civil War. *Dialogue in the Social Integration Process: Building peaceful social relations. Political Science*. 1-11. URL: <https://www.un.org/esa/socdev/sib/egm/paper/Jennifer%20Hazen.pdf> (дата звернення 31.03.2023).

Johnson, D. R., Feldman, S. C., Southwick, S. M., and Charney, D. S. (1994). The concept of the second generation program in the treatment of post-traumatic stress disorder among Vietnam veterans. *Trauma. Stress. №7*. P. 217-235. doi: 10.1002/jts.2490070205 (дата звернення 31.03.2023).

Maiocco, G, Smith, M. (2016) The experience of women veterans coming back from war. *Arch Psychiatr Nurs*. 30(3):393-399. URL: <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2016.01.008> (дата звернення 31.03.2023).

Ortega, A., Rosenheck, R. (2000). Posttraumatic stress disorder among Hispanic Vietnam veterans. *Psychiatry*. 157(4):615-9. doi: 10.1176/appi.ajp.157.4.615. URL: <https://ajp.psychiatryonline.org/doi/full/10.1176/appi.ajp.157.4.615> (дата звернення 31.03.2023).

Reintegration of ex-combatants: lessons from the u.s. experience in Afghanistan. Special Inspector General For Afghanistan Reconstruction. (2019). 154 p. URL: <https://www.sigar.mil/interactive-reports/reintegration/index.html> (дата звернення 31.03.2023).

SOCIO-INSTITUTIONAL REINTEGRATION CHARACTERISTICS OF HYBRID WAR VETERANS

Tetiana ZAKHARINA, PhD in Pedagogical Sciences, associate professor, Chernihiv Polytechnic National University, Shevchenko Street, 91, Chernihiv, Ukraine; tanyakolenichenko@gmail.com

Abstract. *The article considers the main areas of social work with veterans of the hybrid war. An analysis of scientific works on the research problem has been carried out in order to determine the main directions of social work with veterans.*

The results of an empirical study conducted in the form of a questionnaire have been presented. The results of the survey on determining the needs of veterans have formed the basis of the developed areas of social work with this category of clients.

The purpose of the research, covered in the article, is to identify the problems of veterans of the hybrid war and to develop directions for social work with this category of clients. The main tasks are as follows: to analyze the leading scientific works on the research problem and substantiate the conceptual provisions of the problem of social work with veterans; to identify socio-psychological features of hybrid war veterans; to investigate the problems of hybrid war veterans as a basis for developing areas of social work with this population category.

Achieving the set goal and solving research tasks has been carried out using theoretical, empirical and statistical methods of data processing.

The conclusions confirm that the identified problems of hybrid war veterans can be grouped into the following groups: social, physiological, personal, legal and psychological. The determined socio-psychological characteristics of veterans give grounds for asserting that this category of clients needs the development of innovative directions of social work with this category of clients. Based on the results of the research, we have developed directions for social work with veterans of the hybrid war: social-legal, social-medical, social-pedagogical, psychological-social.

The novelty of the research lies in the determination of actual problems of hybrid war veterans and their socio-psychological characteristics, which is the basis for the development of directions for social work with hybrid war veterans.

Keywords: *social work; veterans; hybrid war; directions of social work.*

References

V Ukraini zareiestrovano 160 tysiach orhanizatsii hromadianskoho suspilstva (2021) [160,000 civil society organizations are registered in Ukraine]. [Electronic resource]. Retrieved from: <https://zmina.info/news/v-ukrayini-zareyestrovano-160-tysyach-organizacij-gromady-ansko-suspilstva/> [in Ukrainian].

Holovchenko, D.I. (2017). Sotsialno-psykhologichni peredumovy reintehratsii vnutrishno peremishchenykh osib v sotsium [Socio-psychological prerequisites for the reintegration of internally displaced persons into society]. Materials of the IV All-Ukrainian Scientific Conference. "Actual problems of psychology of small groups". Kyiv. Retrieved from: <http://gorn.kiev.ua/group/stattia03.html> [in Ukrainian].

Hromadski orhanizatsii v Ukraini: Stat. Biuleten (2011) [Civil organizations in Ukraine: Stat. Bulletin]. *State Statistics Service of Ukraine. Responsible for the release of Iryna Kalachova.*

[Electronic resource]. 2011. Retrieved from: file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar\$DIa5844.26144/go_2010.pdf [in Ukrainian].

Hromadski orhanizatsii v Ukraini: Stat. Biuletyn (2012) [Civil organizations in Ukraine: Stat. Bulletin]. *State Statistics Service of Ukraine. Responsible for the release of Iryna Kalachova.* [Electronic resource]. 2012. Retrieved from bl_go_2011.pdf [in Ukrainian].

Hromadski orhanizatsii v Ukraini: Stat. Biuletyn (2013) [Civil organizations in Ukraine: Stat. Bulletin]. *State Statistics Service of Ukraine. Responsible for the release of Iryna Kalachova.* [Electronic resource]. 2013. Retrieved from: bl_go_2012.pdf [in Ukrainian].

Demhrafichna ta sotsialna statystyka (2021) [Demographic and social statistics]/ *Social activity.* [Electronic resource]. Retrieved from: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/susp_d.htm [in Ukrainian].

Diialnist hromadskykh obiednan v Ukraini u 2014 rotsi (2014) [Activist of public associations in Ukraine in 2014]. [Electronic resource]. Retrieved from: BL_GO_2014.pdf [in Ukrainian].

Diialnist hromadskykh obiednan v Ukraini u 2015 rotsi.(2015) [Activist of public associations in Ukraine in 2015]. [Electronic resource]. Retrieved from: bl_dgo_2015pdf.pdf [in Ukrainian].

Diialnist hromadskykh obiednan v Ukraini u 2016 rotsi. (2016) [Activist of public associations in Ukraine in 2016]. [Electronic resource]. Retrieved from: bl_GO_2016.pdf [in Ukrainian].

Diialnist hromadskykh obiednan v Ukraini u 2017 rotsi. (2017) [Activist of public associations in Ukraine in 2017]. [Electronic resource]. Retrieved from:Збірник ГО.pdf [in Ukrainian].

Indeks stalosti orhanizatsii hromadianskoho suspilstva (2021) [Sustainability index of civil society organizations]. [Electronic resource]. Retrieved from: https://drive.google.com/file/d/1QGzzMczF56w8Vv_sJjSsvw9wBHhRULyK/view [in Ukrainian].

Burkhart, L., & Hogan, N. (2015). Being a female veteran: a grounded theory of coping with transitions. *Soc Work Ment Health.* 13(2):108-127. doi: <https://doi.org/10.1080/15332985.2013.870102>.

Currie, S. A. (2011). Bringing the troops back home: Modeling the post deployment reintegration experience. *Journal of Occupational Health Psychology,* 16(1), 38-47. doi: 10.1037/a0021724 Retrieved from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21280943/>

Hazen, J. (2005). Social Integration of Ex-Combatants after Civil War. *Dialogue in the Social Integration Process: Building peaceful social relations.* Political Science. 1-11. Retrieved from <https://www.un.org/esa/socdev/sib/egm/paper/Jennifer%20Hazen.pdf>

Johnson, D. R., Feldman, S. C., Southwick, S. M., & Charney, D. S. (1994). The concept of the second generation program in the treatment of post-traumatic stress disorder among Vietnam veterans. *Trauma. Stress,* 7, 217-235. doi: 10.1002/jts.2490070205.

Maiocco, G., Smith, M. (2016). The experience of women veterans coming back from war. *Arch Psychiatr Nurs.* 30(3): 393-399. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2016.01.008>

Ortega, A., & Rosenheck, R. (2000). Posttraumatic stress disorder among Hispanic Vietnam veterans. *Psychiatry.* 157(4):615-9. doi: 10.1176/appi.ajp.157.4.615.

Reintegration of ex-combatants: lessons from the U.S. experience in Afghanistan. (2019). *Special Inspector General For Afghanistan Reconstruction.* September. 135 p. Retrieved from <https://www.sigar.mil/interactive-reports/reintegration/index.html#reportIntro>

Article history:

Received: February 20, 2023

1st Revision: March 05, 2023

Accepted: March 30, 2023